

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 52.

ZATERDAG 24 DECEMBER 1921.

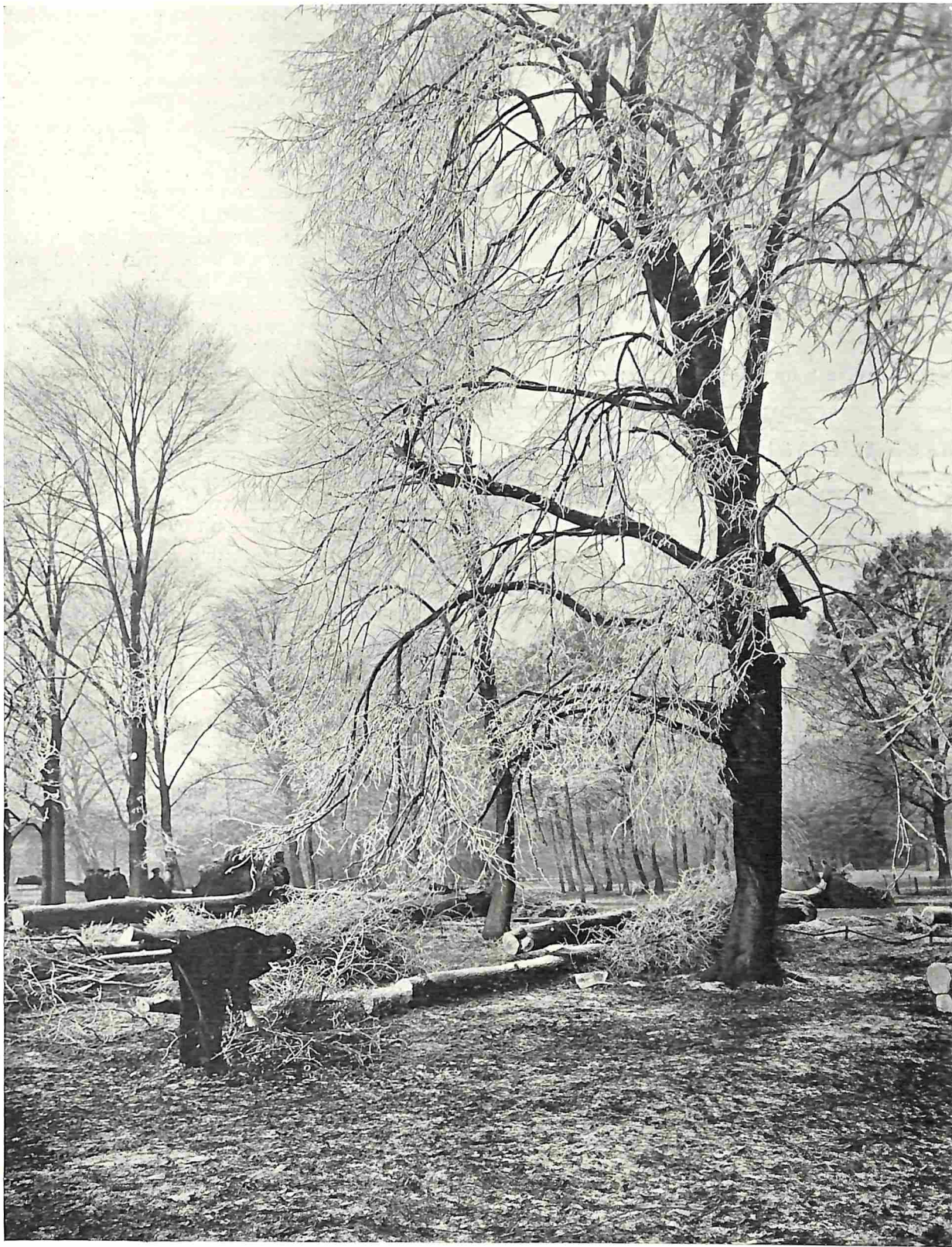

Foto C. Steenbergh

STILLE WINTERPRACT NA DEN STORM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

STILLE WINTERPRACHT NA DEN STORM, ILL.	BLZ. 613
GRILLIGE SCHADUWEN (6), DOOR ALIE SMEDING	614
DE OPHAALBRUG OP JAVA	615
AMERSFOORT'S OMMURINGEN EN POORTEN, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 616—521
EEN SCHETSJE UIT DE KINDERZAAL VAN 'T GROOTE ZIEKENHUIS, DOOR N. M. WESTERBEEK VAN VAN EERTEN—FAURE	BLZ. 619
OUDE KERSTLEGENDE VAN DEN OS EN DEN EZEL, DOOR J. SCHUITEMAKER CZ.	622
DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHEN WEEZEN, DOOR R. V. O., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 622—523
LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR (12), DOOR F. ST. MARS, GEAUTORISEERDE VERTALING VAN S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 623
EEN KUDDE GEITEN IN HET ZWITSERSCHEN DORP SARNEN, ILLUSTRATIE	624

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

GRILLIGE SCHADUWEN.

6) ENKHUIZER VERTELSLS

door ALIE SMEDING.

„BURMAN”, zei 't kind. „Búúrman,” maar de man hoorde 't niet, hij bond met haast 'n touw aan de pin, haalde zich 'n strop om den hals, schopte 't leertje omvèr, en ie — hing... Toen gaf de verbijsterde jongen luidkeels 'n gil, ie liep op bevende beenen en riep jammerend z'n Vader, z'n Moeder, de broers... „De... de M'n-heer-van-daar-over, die had z'n eigen verhongen,” zei ie, „vlak boven 'm op 't bordes en zóó straks toen hij 'r nóg zat.” — Toen dan de doodeluk verschrokken menschen haastig naar buiten kwamen, was de straat helder van manschijn en — 'r hing géén man onder de luifel en 'r was géén deur open, en 'r lag géén om-ver-getrapte ladder! Sieuwert's vader bromde, en z'n broers bespotten 'm, maar z'n moeder lachte, ze lachte en zei: dat ie zéker gedroomd had, vast en zeker gedroomd... En de kleine jongen hield vol, tegen spot en ongeloof in, hield ie vol, hij had 't wel gezien, ie had 't niet gedroomd: M'n-heer droeg z'n zwarte muts met 't kwastje en... en z'n kamerjapon en ie keek nog even op 'm neer, eer ie de ladder opging... — Lijzabeth's strakke oogen blijven star op een punt, en 'r tengere blauw-beaarde ouë-vrouwe-handen spelen werktuigelijk met 't doffe krip-rolletje en de naald. — Twee dagen later, op 'n avond, toen zag Roemer Trip zoo'n rare pop aan een van die luifel-ijzers van 't deftige koopmanshuis, en toen ie naderbij kwam en keek wat 't was, toen hing 'r de Hamburger, met z'n tong uit z'n mond en met puilende oogen...

Ik hóór Lijzabeth's heftig ademen in de stilte en 't doffe geneurie van den rood-koperen theeketel op de kachel. 'k luister werktuigelijk naar 't kraken van 'n plank in de balken-zoldering, en naar de snerpende lach-gilletjes van 't wiebelend spionnetje. Lijzabeth's doffe blik keert tot me, en — Lijzabeth lijkt tòch niet te vernemen wat 'k zeg. Peinzig praat ze voort, gedempt, dōf, in-zich-zelf-gekeerd... en star blijft 'r blik op me. — Ja, ja, já, dát gebeurde 'n andere keer, en láter, véel láter, toen 'r 't na-komertje was,

de kleine Dien, 'n blond fijn kindje, waar de jongen ziels-veel van hield. Ja-ja-já, dat was tóén — ie liep d'r op de besneeuwde grachtweg, ie kwam uit de Kerk, en ie liep langzaam, ie peinsde veel over groote vraagstukken en over... over dát-gene waar menig volwassene nooit aan dacht. 'n Bleeke tengere jongen was-t-ie, en wonderbare oogen had ie, oogen hêlder — en gespannen en húnkerend... Vréemde oogen en — die je nergens bij vergelijken kan. Ja, já, en dan tóén, ie liep op de leege sneeuw-weg en mogeluk peinsde ie over God, ie keek naar 't dorre geboomte en naar 't ijs-vlies op 't water en naar de grillige schaduwen... En plotseling zag ie aan de overzij van 't water de weg vol — toeschouwers, héél 't witte pad dáár, vól angstig sturende menschen, èn bij de brug, onder en névens de brug, zàg ie dàn óók twee mannen in 'n schuit, ze waren zwaar en groot gebouwd en ie meende ze te herkennen, ie zag hun grove koppen en hun zware statuur, en ie zag, hoe ze zich over 't water bogen en dregden, drègden...

— De jongen bleef stil op den witten weg, en 't was 'm of de straat week onder z'n voeten: één van de twee personen haalde 'n lijkje op. Sieuwert zag 't donker en druipend, 'n kind met lange blonde haar-tressen aan 't slap-af-hangende hoofdje, 'n meisje als kleine Dien... — Toen ie thuiskwam, was ie bleek tot de lippen en ie praatte met 'n ontstelde stem ie zei z'n Moeder herhaaldelijk, dat ze toch maar goed op 't zusje passen zou. „'r Zal binnenkort 'n kind verdrinken,” zei ie, „waarschuw de burens ook, 'r verdrinkt binnenkort 'n kind.” En Sieuwert's Moeder lachte niet meer en z'n Vader bromde niet meer, en óók spotten z'n broers niet, ze waren bevreesd geworden. — Lijzabeth strijkt zich met 'n schichtig gebaar 'n paar korte witte haren onder 't mutsje, 'r komen diepe blosjes op 'r bleeke koonen, 'r starre oogen krijgen 'n koortsige schittering, en van 'r stille praten rilt 'n vreemde huivering. — Kort-'r-op toen werd 't mooie blonde kindje van de Commies-uit-de-buurt vermist, 'r werd binnen en buiten de poorten gespeurd, 't huis van de kol werd onderzocht, alle eenzame paden en — en de ouë toren, geen-een die 't kind vond. Eindeluk werd 'r óók gedregd, 'r werd gedregd. En — uit die gracht bij de brug haalden de twee mannen in de schuit 't lijkje op, donker en druipend van 't vuil, en van 't slap-hangende hoofdje hingen de blonde haar-tressen.

't Is in de schemering of ouë Lijzabeth 'r knokige handen wringt en ook alsof 'r smartelijke oogen al-wijder spèrren. „Zoo was 't maar al gegaan, zóó was 't gegaan. — En dát is weer op 'n avond — Sieuwert is dan al volwassen — ie komt uit de Kompagnie-sstraat en ie gaat de Breedstraat op, 't is wat dampig op de weg en 'r komt 'n vreemd zwart gevaarte an, langzaam komt 't nader en nader, paarden-met-pluimen op d'r kop, 'n zwarte koets achter ze aan en mannen in 't zwart. Óók zoo als 't immers de gewoonte is bij begrafenissen? De stoet gaat midden op den weg, en Sieuwert wijkt schieluk uit en ie kijkt, ie kijkt, en — van de koets ziet ie de wielen niet en van de paarden de pooten niet, en niet de voeten van de luiden die 'r achter gaan. Maar dié 'r loopen, ie herkent ze... ie herkent de gang van z'n Vader, en de breeë statuur van z'n Oom, en aan hun tred en hun gedrongen lichaam, Volkert en Freek de tweelingbroers, maar Barend's hooge ranke lichaam, Barend de jongste broer, die ziet ie 'r niét bij en niét zich-zelf. — Thuis, ie sprak 'r niet over, dié avond, met geen woord sprak ie 'r over, ie keek ze allemaal 's aan, een voor een, z'n Vader, z'n Moeder, Dientje, de broers, 'n iéder zag 'r gezond uit en onverlet. En ie dacht: „'k Heb m'n éigen lijkstatie gezien.” De andere dag, zei ie 't z'n Vader, en de Lijzabeth werd wit tot onder z'n haar. En zoo stoer-en-grof als ie was, maar ie béefde... Och — maar ze waren toch allemaal gezond, probeerde ie de courage d'r in te houën en — „jij ook”, zei ie. „Jij tòch ook wel tegenwoordig.” De jongen keek bedroefd in z'n Vader's bleeke gezicht: Barend of ik, hield ie vol. En nóg als ze d'r over spraken, d'r werd Barend thuisgebracht op 'n baar — bij 't boomen-vellen kwam 't ongeluk, ie was hálf verpletterd, tòch eerst twee dagen 'r na stierf ie, en kort daar-op werd ie begraven; de Vader en Volkert en Freek liepen voor-op in de stoet en achter hen aan ging de verdere mannelukke familie, net zóó, als de jongen 't gezién had, en óók... zelf was-t-ie 'r niet bij, ie lag ziek te bed, tóén...” — Lijzabeth's zuchten kèrmen en 't is of 'r bleeke mond in schrei-plooien trekt „Ja-ja en dat was zóó geloopt met 'm, ie werd onrustig, ie werd

ongedurig, ie kon 't niét hóuën op de plaats, ie wou de ruimte in, de gróote zee op, en ie haalde 't 'r door, tegen de wil van z'n ouë-lui en ie liet zich aanmonsteren op 'n groote bark. — 'n Paar reizen ging 't goed, toen kwam 'r die storm, dié storm of de aarde vergaan zou. En z'n Moeder riep om de jongen, bij dag en bij nacht, en z'n naam kwam niét van 'r lippen. Ze was onrustig en bang, en ze praatte niet anders dan over Sieuwert. En ze at en ze dronk en ze sliep niet, en ze keek met wijë oogen uit in 't donker en in de storm... de storm die maar áánhouën bleef. En dat was weer op 'n nacht, en ze had 't angst-zweet op 't voorhoofd, Margriet, en ze neep 'r handen te zaam tot ze knàpten-in-de-spiere, en ze was ziëls-benauwd en dóóds-bang. — 't Liep naar twee uur, in die nacht, en ze kreunde de naam van 'r jongen, Margriet, en ze kermde om de geweldige storm-vlagen, en om 't wreeë geweld van de golf-slag, en ze bad overluid. Eindeluk, héél-heel-éindeluk, leek 't 'n beetje te luwen, d'r-buiten. Margriet liep wat heen en weer in 'r kamer, en ze wou water halen uit de keuken; toen ze de deur opendeed viel 't licht en 't glas uit 'r handen; in de gang tegen de muur stond — Sieuwert. Doodsbleek stond 'r de jongen, en 'n groote... gróote smart was 'r in dat gespannen húnkerende kijken van 'm. De klok sloeg twee, en Margriet ging op bevende beenen terug, de kamer weer in, en ze riep 'r man en 'r jongens en Dientje, en ze scheurde zich 't bloemige schootjak uit en ze lei 'r gouën oorbaggén af. „M'n jongen, is dood,” zei ze, — „m'n jongen is dood, geef me 't rouwgoed, 't rouw-goed... Sieuwert was hier, zoo pas, ie stond in de gang, 't was z'n afscheid.” — En wat de Lijzponder 'r ook tegen in praatte, en Dientje en Volkert en Freek, ze hield 't vol, ze keek langs ze heen en ze hóórde hen niet en ze zei: „Onze Sieuwert is dood, onze — Sieuwert — is — dood.” En ze kromp ineen en ze was 'n gebroken mensch, Margriet.

— 'n Week-'r-aan kwam ook 't bericht: 't schip was gebleven en 't was op die zèlfde nacht, op dat zelfde uur: bij tweeën... — Lijzabeth's stem is al-domper en stiller geworden, nú zwijgt ze.

De schaduwen staan breed aan de wanden, en de zolderbalken kraken, of d'r, boven ons, iemand zoekende om-sluipt.

Búiten glipt de stille schemering als 'n ijle rook over de donzig-ruige sneeuw, en in de bleeke schijningen der lampen, ligt de vaal-witte straat koud en leeg. Héél in de verte versterft 't juichend gejoel van de kinders, voor den milden Sint. .

VI. SINT PANCRAS.

De weemoedig-klagende stem van den wind gaat als 'n triestig-vragende roep door den bleeken middag, en tusschen de dubbele schut van de oude donker-verpeinzende huizekens blijft 't stil en leeg.

Bij 't Doornkroontje, waar de buikige gele tuinmuur moeizaam van de verbogene en dun-geroeste ankers gestut wordt, lekt 'n vaal-grijze en schurftige hond guls aan 'n drabbigen waterplas, soms ónder 't gretig drinken door, heeft ie 'n zware en bassig-vergorgelende keel-grom en 't schijnt wel.... tegen de doezele weerkaatsing van z'n eigen gehavenden norschen kop in 't mat-weerspiegelende water, maar óók — immers 'n hond ziet meer dan 'n mensch en — gáát dáár mogelijk in den diepen schemer van die oude boomen — 'n verborgen kwaad?

Alles staat nu koud en mat, strak en klam onder de bleeke lucht van den herfst.

Ergens voor 'n klein veel-ruitig raampje-in-'n-verweerdenmuur, stak 'n verbruind maandroosje 'r hoofdje-van-tanig-verlepte-bes tusschen de groezele gordijnkieren door, 'n oud afgeleefd vrouwken nieuwsgierig uitgebogen naar wat 'r passeert op den leegen weg....

'n Vreemd-geteekende kat zag 'k ergens sluipen, en mid-den op 'n grauwaarden pad vochten twee ruig-verhavende musschen om 'n schimmelige broodkorst.

De stilte ligt als 'n vlóék over 't doode Stadje en húiverig kijk je 'r naar 't váál-verlátene dat áfloert de eenlijke grachtjes, en de leege grauwe straatjes, dat óók spiét uit de donkere ouë boomen en héimelijk loensch van de spitse en hoog-op-murende huizen, de patricische koopmanshuizen van voorbije eeuwen, en die in onbewoondheid versjofelden tot schúur en bèrghok, zóó — 'n arme verpooverde deftigheid vol gammele dreigingen van puin en

ratten. 'n Donkere vogel tortelt 'r uit 'n hoog-gewassen vlierstruik-aan-den-eenlijken-weg 'n spookige brabbel-lach, en achter 'n triest-zwart planken-schut, bij 'n gedeukt en verweerd-grauw huizeke, huilt schrill 't kelig gejammer van 'n dier-in-pijn.

'r Stènt ook van de kil-aan-ruigende bries-uit-zee, 'n sieperig gesmoorde kreuning door den vervallen koepel op 't gracht-hoekje, en de oeil-de-boeufs dáár in de vuil-gele en dof-roode muur-steen kijken 'r als dóffe ziéke oogen naar de smartelijke verwakking-van-al-'t-oude rond-om.

In 't spitse huis van den bleeken, bedrijvigen mandenmaker staan de fuchsia's en geraniums dof-karmijnig te vergloeien tegen 't sinister-donker van de zwaar-be-plinte wanden en bij den antiquaar, aan de overzij van den grauwen weg, tusschen velerlei verlepte kleurtjes en frivole oude tooi, vredigt doezel en bleek, diép in de donkere uitstalkast de idylle van den gewonden soldaat-en-z'n-meisje, 't lieveke op gouden muiltjes, in 'n hemels-blauwe japon met wijn-rood-corsage en zilveren linten.

De wind strompelt 'r stennerig 't hoekje om. „Vroeger...”, mort z'n donker-droeve stem. . . „Vroeger...”, en hortende draaft ie je voorbij — als 'n oud en asthmatisch man-op-krukkige voeten, ook hijgt ie ergens heel in de verte, van z'n vermoeiende en moeizame ren kermerig uit, en keert dan weer, 'n opstandig-klagende geest, die jammerend langs al 't vervallene glipt, langs de geschoorde muren en be-ankerde huizen, langs de nuchtere niétige, nieuwe wijkjes en langs de véle spookige léégtens.

In 't krottig-uitkokerende steegje-met-sjofele-huizekens, dáár bij 'n ezels-stal en 'n armelijk berg-schuurtje, staat als 'n verweerde heilige, de markante Sint Pancras, toch ook — zoo hij niét binnen de bonte omkraging der huizen geklemd stond, zoo 'r ruimte rond-om 'm was, of woeste bosschages óf eenzame velden z'n koene hoogheid dónker omsingelden — als 'n verlaten en spookachtige burcht-van-grimmige-geesten belegerd!

'n Zwarte vogel is 'r nu op de meest-bochelige stutbeer gevlogen en oogt 'r door 't haar-grauwe raam aandachtig naar binnen. — Preek-galmen na-echoën 'r, heesch en vermoeid, door de krommig-uit-tuitende steegjes, óf is 't mogelijk de roep van den eenzamen wind? Toch — als je luistert, en wèl wèrkelijk — tòch...., van de lang tot stof-vergane, stènnende predik-galmen, koorgezang, repon-soria, de schielijke prevel bij de rozenkransen, psalmgezangen en stroef-verklinkend gebed. (Word: vervolgd).

De Ophaalbrug op Java.

Zoals onze lezers zich zullen herinneren, beeldden wij in het nummer van 3 September l.l. op blz. 432 een oud-Hollandsche ophaalbrug af, met de vraag of men ons kon zeggen wáár die brug zich bevond of nog bevindt.

Vele antwoorden mochten wij ontvangen. In één daarvan werd beweerd, dat het een brug op Madoera is, bij Soemewep. Alle andere schrijvers deelden mede (en de door sommigen gezonden prentbriefkaarten bevestigden de juistheid hiervan) dat de afgebeelde brug te Batavia gevonden wordt in de benedenstad bij de Passar Ikan (Vischmarkt). Zij ligt over een tak van de Tji-Liwoeng, en verbindt de handelswijk Kali Besar met de Amsterdamsche straat. Eeuwen geleden deed zij dienst als stadspoort en werd met het avondschoot opgehaald. Passar Ikan was de haven van oud-Batavia, waar de schepen der O. I. C., tot in 't midden der stad varende, werden vastgemeerd.

Niet alleen deze brug heeft een echt-Hollandsch karakter, doch ook voor hare omgeving geldt dat. Verschillende gebouwen daar zijn 2 à 3 eeuwen oud; daaronder de oude stadsherberg waar de reizigers een eerste onderdak vonden.

In den laatst ontvangen brief over deze brug wordt ons nog medegedeeld, dat haar naam „Rusman” is, en dat onze fotografie werd genomen van een schans (die, tegen landingen, het Havenkanaal bestrijkt) met het gezicht naar het noordoosten, dus naar zee. Links zijn de vischmarkt en het zoogenaamde Waterkantoor en de werkplaatsen van den Waterstaat. Iets verder is de bekende Stadsherberg. De brug ligt over een water, dat de Groote Rivier links, verbindt met het Scheepvaartkanaal naar Tandjong Priok, dat, veel verder, rechts begint.

Wij zeggen onze berichtgevers vriendelijk dank voor de ons verstrekte inlichtingen!

DE BINNENKAMPPOORT IN 1817.
Naar de schilderij van J. Hoorn.

AMERSFOORT'S OMMURINGEN EN POORTEN.

AMERSFOORT, de in het centrum van ons land gelegen stad, waar verschillende belangrijke spoorlijnen bijeenkomen, is aan talloze Nederlanders bekend. Maar vraag niet, hoe! Zou er wel één stad in ons land zijn, zóó bekend maar zoo oppervlakkig bekend tevens, als het oude stedeke aan de Eem? We denken allereerst aan de velen, die er langs spoorden, die er het ijselijk-lange Perron betraden, en die, van het in den voet van den Amersfoortschen „berg” uitgegraven spoorwegterrein uit, al heel weinig van de stad zagen, tenzij dan den hoogen O. L. Vrouwetoren, of, aan de lijn naar Zwolle, even een vluchtigen indruk konden krijgen van de merkwaardige Koppelpoort. Dezulken zijn toch eigenlijk niet te Amersfoort geweest, zal men misschien opmerken. Goed! Maar de groote meerderheid van hen, die de stad in haar geheele breedte doortrekken, de talrijke automobilisten, kampeerders, fietsers, die vooral des zomers haar hoofdstraat onveilig maken, zijn er dan toch wél geweest. En ook zij kennen nochtans Amersfoort niet, zij kennen slechts Amersfoort op z'n onaantrekkelijkst. Want deze straat heeft in de eerste plaats nog ten deele het karakter van de hoofdstraat van een landstadje, en voldoet in de verste niet aan de eischen van het tegenwoordig zoo drukke doorgaande verkeer; een allerongezelligste drukte heerscht er; de voetganger beweegt zich onrustig in deze trottoirlooze straat, waarin slechts de gemoedelijke stoepen hem eenige veiligheid verschaffen. En geprikkeld door de onmogelijkheid om de regelen van het verkeer in acht te nemen, rijden de automobilisten, motorwielrijders en de fietsers uit hun humeur over de hobbelige keien, wel wat anders te doen hebbend dan te letten op de hen omringende schoonheid, die bijna er niet is, trouwens. Want aan deze straat staan, op enkele uitzonderingen na, geen door fraaie gevels gesierde woningen. De meeste harer huizen, oorspronkelijk misschien pretentieloos en aan de hoofdstraat van een landstadje niet misstaande, vertoonen thans vervelende of leelijke gevels, waarin niet zeer smaakvolle, bonte winkelpuizen zijn aangebracht, en maken allesbehalve een prettigen indruk.

Neen, wie de karakteristieke, eigen, zeer on-hollandsche schoonheid van Amersfoort wil bewonderen, verlate snel deze onaangename, karakterlooze, herrieachtige straat, en zoekte onder meer de Muurhuizen op, waar geen monu-

mentale schilderachtigheid, maar een bekoorlijk lijnen- en kleurspel het oog boeit, waar beslotenheid is en rust, en waar plots slanke middeleeuwsche torentjes den wandelaar verrassen en zijn gedachten naar lang voorbijge tijden terugvoeren. En daar waar de architectonische, opzettelijk bedoelde schoonheid niet geheel ontbreekt, en een grappig renaissance-geveltje met een aardige portiek waarin een ram en een wolf met lelies (wapens van de families Ram en van Westrheene) en schelpversieringen boven de ramen zich vertoont, met daarachter de stoere, in een open spitsje uitlopende zware Plompetoren, zijn de Muurhuizen wel op hun mooist. Tallooze malen is dit plekje dan ook door kunstenaars vereeuwigd.

De Muurhuizen is de naam van het straatje, dat om de oude kern van het stadje loopt en welks kring door Bree en Krankeledenstraat gesloten wordt. In oude tijden werd het omsloten door den stadsmuur, die reeds in 1269 bestond en met welks bouw vermoedelijk in 1254 een aanvang is gemaakt, toen Amersfoort van Bisschop Hendrik van Vianden stadsrechten verkreeg. Daaromheen liep de — vermoedelijk dubbele — stadsgracht, waarvan de buitenste thans nog grotendeels in wezen is; een gedeelte hiervan, thans 't Zand genaamd, tusschen Floemendal en het Spuy, werd in 1594 aangeplempt en in 1670 met linden beplant. In dezen ouden, 13de eeuwse muur waren vier poorten: aan de noordzijde de Havikerpoort nabij het grachtje de Havik, de toegang voor de bewoners van Bunschoten en omgeving; aan de noord-oostzijde, voor die van de Geldersche zijde kwamen de Martens-, Vye- of Veepoort in de nabijheid waarvan Oltmans in zijn „Schaapherder” Wouter den smid en zijn schoone dochter Maria laat wonen; aan de zuidoostzijde 1) de Plompetorenpoort, waarop de Heiligenbergerweg aanliep, en aan de zuidoostelijke zijde de Roodetorenpoort, waardoor zij die van de richting Utrecht en Leusden kwamen, de stad binnen gingen. De Roodetorenpoort en de Vy poort stonden aan de beide uiteinden van de Langestraat, de Havikerpoort bevond zich ongeveer op het punt, waar Muurhuizen en tegenwoordige Bloemendalsche binnenpoort elkan-

1) Volgens sommigen, ook volgens den man die elken steen van Oud-Amersfoort kent, en aan wien o.m. het behoud van het hierboven genoemde oude huisje in de Muurhuizen is te danken, dat door hem werd aangekocht, den heer W. Croockewit W.Azn., die ons voor dit artikel met groote bereidwilligheid verschillende inlichtingen verstrekke, is 't twijfelachtig of deze toren ooit poort is geweest.

Foto C. Steenbergh.

DE MUURHUIZEN BIJ 'T SLUISJE.

der kruisen, en de Plompetoren (ook wel Dieven- of Gevangentoren genoemd) stond, wel, waar hij nog steeds staat, dus ongeveer tusschen de Schoutensteeg en de Binnenkamppoort, al is zijn door-gang reeds lang dichtgemetseld en al heeft zijn zadeldak met de twee windvanen in 1860 plaats moeten maken voor een top met 't dakruitertje van de toen gesloopte St. Agnietenkapel met het klokje van 1550, dat den naam van „Latijntje” ontving omdat geruimen tijd in deze gothische kapel de Latijnsche school werd gehouden. Hier en daar rezen uit den stadsmuur slanke uitkijk- en schiettoertjes op.

De oude muur heeft den Amersfoorters goede diensten bewezen, en was werkelijk geen overtollige weelde: gelegen in het Sticht tusschen de voortdurend elkaar bevechtende hertogen van Gelder en Graven van Holland, en niet zelden bedreigd door de lastige Bisschoppen van Utrecht, werd de stad herhaaldelijk door aanvallen van vele zijden verontrust. Meermalen stootten de aanvallers voor deze muren het hoofd. Zoo Reinoud IV, hertog van Gelder, die in 1420 te vergeefs de stad belegerde. Minder gelukkig was Amersfoort tegenover Rudolf van Diephorst, die de stad in 1425 vermeesterde en haar dwong hem als Bisschop van Utrecht te erkennen. Wellicht viel hem dit zoo gemakkelijk, omdat een deel der burgerij zijn candidatuur niet ongenegen was. De stad immers koos sinds dat jaar zoo krachtig zijn partij, dat Rudolf's tegenstander Zweder van Culemborg, geholpen door Hertog Filips van Bourgondië, er noch in 1427, noch in het daarop volgende jaar in slaagde de stad te bemachtigen. Bekend is, dat bij deze belegeringen de vele toentertijd in Amersfoort wonende brouwers, brouwketels met kokend bier uitstortten op de vijanden, die reeds met ladders de muren beklommen hadden. In deze woelige jaren deden de Amersfoorters hunne tegenstanders ook veel afbreuk door rooverijen op de Zuiderzee. Sindsdien vermoedelijk kregen zij den naam van onvervaarde vechtersbazen, waaraan ook het rijmpje herinnert, dat ruim een eeuw later gemaakt werd, toen Maarten van Rossum er in 1543 in slaagde de stad te bemachtigen:

Amersfoort was een kamp vol stieren,
Keyser noch Koning kost haer regieren;
Maer doen Meerten van Rossum quam,
Die maeckte van elcke stier een lam.

Ondanks den onrust dezer tijden, waarvan de stad zoo

ruimschoots zijn deel kreeg, ondanks epidemieën en water-vloeden, die haar teisterden, nam hare bevolking toe en steeds nijpender werd het plaatsgebrek binnen hare muren. Wie weinig te verliezen hadden, bouwden hunne schamele woningen aan de naar de stad voerende hoofdwegen, terwijl de meer vermogenden zich hunne huizen bouwden tegen den stadsmuur, en deze uiteraard, daar zij mede tot versterking dienden, grooter en sterker maakten dan gewoonlijk; zij vormden als 't ware kleine kasteeltjes, waarvan de namen als Tinnenburg, Bollenburg, Nieuwenburg, Rommenburg, ook aanduiden, dat zij als versterkte huizen waren te beschouwen, die onderling door den stadsmuur werden verbonden; ten behoeve van deze Muurhuizen is vermoedelijk de binnenste singelgracht gedempt.

De behoefte aan uitbreiding van Amersfoort werd steeds dringender. Omstreeks 1380 werd dan ook besloten, om de oude stad (\pm 1550 M. in omtrek) een nieuwen muur in wijderen omtrek (\pm 2900 M.) te bouwen. Meer dan een halve eeuw duurde het, eer men dezen voltooid had. 't Was voor die dagen dan ook een heel werk!

Na zijn voltooiing — omstreeks 1450 — verloor de oude muur zijn beteekenis. Toch bleef hij nog lang bewaard, volgens sommigen als „slapersdijk”, en daar waar hij deel uitmaakte van de er tegen aan gebouwde huizen, is hij er, voor zoover deze behouden bleven, nog thans.

Dat geldt ook voor enkele toertjes van de oude omringing; een ervan, wel zwaar bepleisterd, en van een moderne spits voorzien, maar met zeer sierlijke ankers prijkende, maakt deel uit van een huis tegenover de Valkestraat, een ander verheft zich uit een vrij laag huisje aan de noordzijde der stad nabij het zoogenaamde Sluisje en vormt daar het teekenachtig middelpunt van een der schilderachtigste hoekjes, welke Amersfoort rijk is.

Juist dezelfde achthoekige gedaante hebben de behouden gebleven toertjes, die de in 1827 gesloopte toog met bovenbouw van de 14de eeuwse Vyepoort flankeerden, de Vyepoort, die na de totstandkoming van de nieuwe ommuring den naam van Binnenkamppoort ontving, zulks in verband met den naam van de tusschen haar en de nieuwe buitenpoort loopende straat.

Wat al schoonheid is hier moedwillig vernield! Men vergelijkte den toestand, zooals de schilder Hoorn dezen

in 1817 in beeld bracht, met dien van thans! Vooral van de oostzijde gezien (wij brachten ze zoo in 1915, blz. 216, in beeld) maken de torentjes geen onvermengd-aangenamen indruk; al te leelijk is het huis, tegen den zuidelijken toren gebouwd, en de noordelijke toren vertoont leelijke wonden tengevolge van den afbraak van zijn buurhuis, wonden die niet door een passend metselwerk aan het oog worden onttrokken, maar die men integendeel nog ontsiert door aanplakbiljetten. Is dit de wraak van het gemeentebestuur, dat de torens in 1915 wilde sloopen, een besluit dat echter wegens strijd met het algemeen belang bij koninklijk besluit vernietigd werd? Zoo ja, dan is ze wel erg kinderachtig en dom, deze moedwillige stadsontsiering. In elk geval toont vooral die ééne toren van de Kamperbinnenpoort Amersfoort's vroede vaders niet van hun beste zijde! Komaan, edelachtbare heeren, brengt ijlings den toren in beteren staat! En vervangt zoo eenigszins mogelijk het huis tegen den anderen toren door een fraaiër. Deze ingang van het oudste gedeelte uwer stad kon treffend zijn, en gij maakt hem tot een aanfluiting!

Het vandalistisch voornemen, waarvan hierboven sprake was, moge afgekeurd worden, dat het denkbeeld in de hoofden van Amersfoort's bestuurders opkwam is — laat ons billijk zijn — niet geheel onbegrijpelijk: de doorgang tusschen de torens is, in verhouding tot het drukke verkeer, zéér smal. Intusschen behoort een andere oplossing dezer verkeerskwesie dan afbraak der torentjes niet tot de onmogelijkheden; maar wil men, uit kinderachtige boudeerlust, deze niet zoeken, laat men dan tenminste steeds een verkeersagent bij dezen doorgang zetten. Wordt misschien opzettelijk op ongelukken aangestuurd? Men zou het haast gaan denken...

Er moge iets voor het afbreken der torentjes aan te voeren zijn geweest, nog méér pleitte voor hun behoud. Het zijn voor ons land zeldzame fragmenten van een 14e eeuwse stadspoort; van ter zijde gezien blijken zij bovendien nog wel degelijk als schoonheidsfactor betekenis te hebben (het kijkje van den Zuidsingel op het huizencomplexje met den zuidelijken toren is terecht beroemd) en aan de voorzijde kunnen zij óók weer een sieraad van Amersfoort vormen, als het Bestuur der stad dit slechts wil, en niet zich de ietwat rood belopen en van het oude (het uit „democratisch” oogpunt onbelangwekkende) afkeurige oogen blind staart op de verfraaiing van het nieuwe Amersfoort op den „berg”. Wat thans min of meer uw schande is, o Amersfoort, kan uw trots worden!

Van de andere binnenpoorten verdween de Roodetorenpoort, die bijna gelijk was aan de Binnenkamppoort blijkens een plattegrond van 1585 reeds vóór dat jaar. Wanneer de eenvoudige Havikerpoort, na de uitbreiding der stad naar de heerlijkheid Bloemendal ten noorden der stad Bloemendalsche binnen-

poort genoemd, en in 1513 „vertimmerd”, gesloopt werd, is niet bekend. De 13e eeuwse Plompetorenpoort bleef, zij 't slechts als toren, bewaard, zooals we reeds zagen.

Dat Amersfoort nog eenige belangrijke fragmenten van zijn oude, 13de eeuwse ommuring bezit, dankt het wel aan het feit dat deze als samengroeide met de er tegen aangebouwde huizen. Dat de Muurhuizen zouden zijn gebouwd, nadat de nieuwe muur voltooid en dus de oude zijn krijgskundige betekenis had verloren, kunnen we moeilijk aannemen, al wordt het door sommige schrijvers beweerd. Waartoe dan die versterkte huizen tegen den ouden muur?

Dat vele Muurhuizen gebouwd zijn in den tijd, die met het bouwen van de nieuwe muren heenging, zullen we niet ontkennen. Maar waarom zou men op een beperkte ruimte tegen den stadsmuur woningen gaan bouwen en ten behoeve van dien bouw nog wel een gracht dempen, terwijl daarbuiten, binnen de nieuwe ommuring, aanvankelijk waarlijk nog genoeg en gemakkelijker te bouwen terrein beschikbaar was? Alleen om een tweede verdedigingslinie te hebben, voor 't geval de buitenste bezweek? Vooralsnog gelooven we dan ook dat de Muurhuizen hun ontstaan te danken hebben aan woningnood en plaatsgebrek binnen de oude ommuring, en mede tengevolge van den langen tijd, die met het bouwen van den nieuwen muur heenging; indirect dus aan den bloei van het Stichtsche stedeke in lang vervlogen eeuwen.

In de gebogen aaneengesloten huizenrij der middel-eeuwse muurhuizen zijn in den loop der eeuwen wel hier en daar gappingen ontstaan, die óf niet aangevuld werden, óf bebouwd werden met moderne woningen, maar toch bleven nog verscheidene van deze typische middel-eeuwse woonhuizen bewaard, zij 't dan gemoderniseerd, en door bepleistering niet aantrekkelijker gemaakt. 't Zijn vrij hooge, door een zadeldak gedekte huizen, van rechthoekige gedaante, geheel van steen (wat in dien tijd iets ongewoons was), aanvankelijk beneden raamloos en op stevige gewelven gebouwd. In een er van prijkt een gevelsteen, waarin we onder de voorstelling van het huis zelf, dat sinds dien slechts in onderdeelen veranderd blijkt te zijn, de woorden „'t huis te Niiwen-

veldt” lezen. Wat verder is 't „huis van Oldenbarneveldt”, waar de beroemde staatsman wel niet geboren werd, maar toch zijn jeugd doorbracht; toen de knaap zeven jaar oud was, werd het door zijn vader gekocht. Ook het oude mannen- en vrouwenhuis der Hervormde diaconie, de voormalige gevangenis naast den Plompentoren, die thans voor allerlei doeleinden gebruikt wordt, de gebouwen van het museum Flehite, behooren, met nog zoovele andere woningen, tot deze merkwaardige middeleeuwse huizen, die zonder schoon te zijn, iets karakteristieks bezitten, dat het stadsbeeld van Amersfoort op ongewone wijze verrijkt.

(Slot volgt).

A. L.

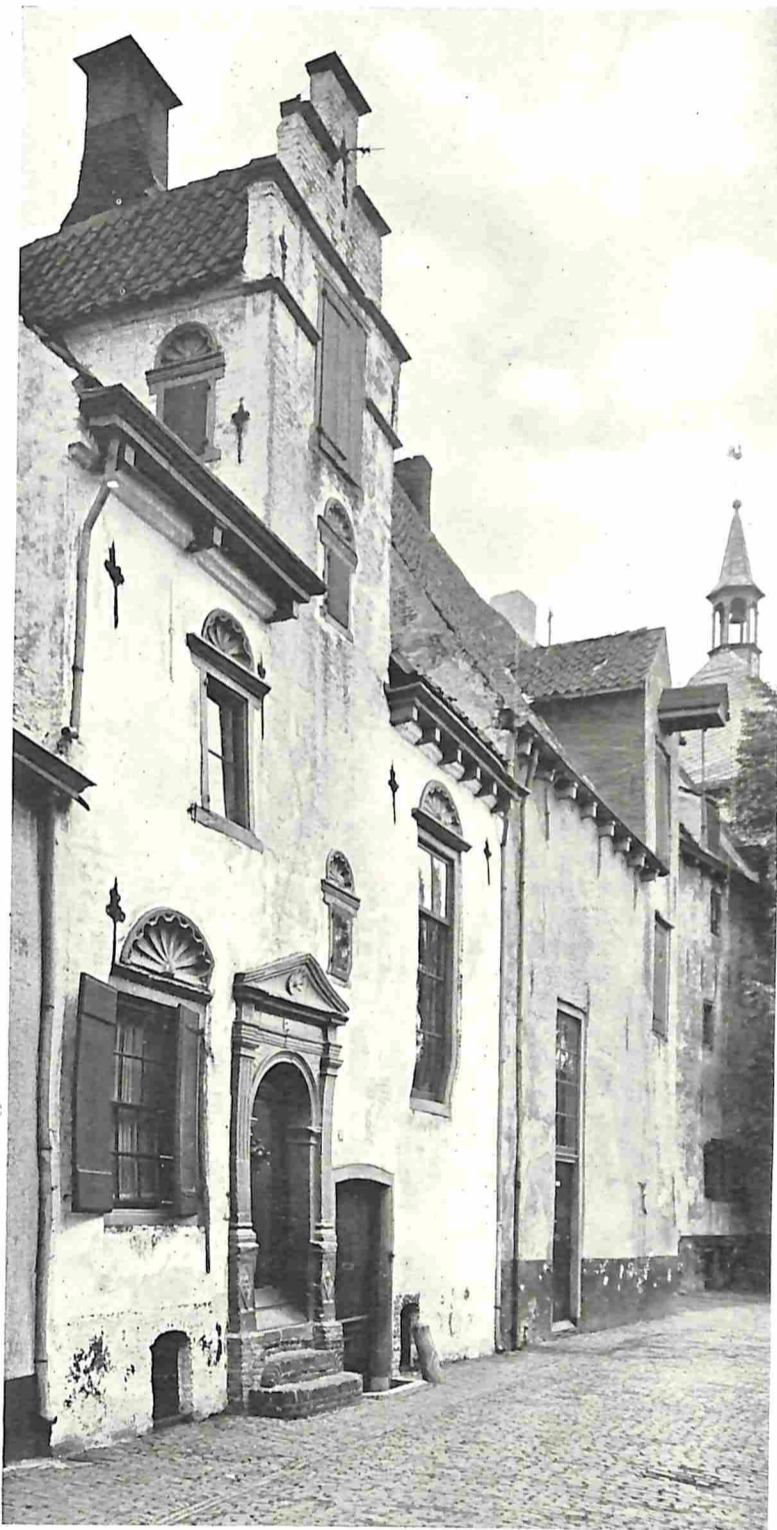

Foto C. Steenbergh.

EEN AARDIG GEVELTJE AAN DE MUURHUIZEN.

Een schetsje uit de Kinderzaal van 't groote Ziekenhuis.

NOOIT zal ik zijn gezichtje vergeten. — Ik zie hem steeds voor mij; zijn smal wit gezichtje, omlijst met zwarte krullen, waarvan er één altijd over zijn voorhoofd hing; zijn fijn neusje... het pijnlijk geknepen mondje;... maar bovenal zijn oogen! Die groote donkere oogen, ze zeiden zooveel, ze keken zoo droevig en smeevend... en schenen altijd te vragen: „Begrijp je me niet?” — Als hij zijn naam hoorde noemen, sloeg hij ze op en keek je zoo vól aan, zoo stil vragend.

Ik zie hem liggen in zijn wit bedje,.... altijd hetzelfde. Bewegen kon hij zich niet of heel weinig. Zijn hoofdje lag vast tusschen twee planken, zijn smalle witte handjes gevouwen op het laken. Meestal waren zijn oogen gesloten. Zijn heele lichaampje was zoo fijn, zoo teer, alsof het bij aanraking breken zou.

Ook zijn zieltje was zoo teer; zoo om heel voorzichtig mee om te gaan, zooals alleen een moeder had kunnen doen. Een moeder, die met haar groote, alles begripende moederliefde, zijn kleine gedachten had weten te raden en zijn kort leventje had kunnen verhelderen door zonnestraaltjes.

Lieve kleine jongen! Hoe anders is het geweest in jouw kort leventje. Waar had je die droefgeestige uitdrukking in je groote oogen van?....

Ik weet het!.... 't Is de uitdrukking van al je onbegrepen leed.

* * *

Jantje lag op de groote kinderzaal; een drukke zaal met guitige, joelende kinderen en vroolijke zusters. Het motto: „geen kinderen verwennen”, gold hier. „Je hebt er niets als last van, later, en je hebt er juist geen tijd voor”.

Als de melk werd gedeeld, kreeg Jantje zijn beker in de handen en hij moest dien vast blijven houden tot hij leeg was. Zelf hem wegzetten kon hij niet, en hij moest opletten, dat hij den beker niet schuin hield, dan liep de melk eruit.

't Was zooveel.... zooveel, en 't duurde zoolang vóór hij den bodem kon zien, en van 't vasthouden werd Jan zoo moe. Na een poosje kwam zuster bij hem staan: „Nogal niet op? Vooruit Jan! We kunnen zoo lang niet wachten.... Toe dan! Een.... twee.... drie!.... Nee hoor! Dat gaat zoo niet.... Dan maar de neus toe!” Ze neemt hem den beker af; maar Jantje steekt zijn magere handjes uit en roept:

„Och nee, nee, ik zàl wel drinken, ik zàl drinken”.

„Nou vooruit, als 't nou maar uit is! Gauw dan! Ik waar-schuw je”.

Tranen wellen op in zijn oogen. „Och die nare, nare melk!” Zuster blijft bij hem staan en nu neemt Jantje opeens een besluit en drinkt en slikt alles achter elkaar op. Dan reikt hij zuster den beker gauw over en rilt, terwijl zijn oogen rood zien. 't Had moeite gekost.

„Ziezoo!” klinkt zusters stem weer. „Zie je nou wel, dat je best kunt, als je maar wilt! En nou opgepast, als je weer zoo teut, ga je de kast in zonder pardon.”

De hoofdzuster die juist op zaal is, knikt goedkeurend en zegt half lachend: „Als zuster Bremer er maar bij komt, die heeft er slag van, dan gaat het zóó naar binnen.”

„Ja, zeker”, klinkt de eenigszins grove brommerige stem van zuster Bremer, „Je mot zoo'n kind heusch flink aanpakken. Stel je voor, dat ze hier eens allemaal zoo waren als die Jan. Lieve help, dan had je waarachtig net den heelen dag werk, de kinderen hun melk te laten opdrinken. Die Jan toch; hij maakt je net dol met z'n geteut en gezanik! Nee, ik houd er niet van kinderen te verwennen, ze motten bij mij zelf drinken! Neen.... Zegt u nou zelf eens? Ik heb geen tijd al die wurmen hun bekers vast te houden tot ze ze believen leeg te drinken....”

....„Neen maar — kijk toch eens!” gaat ze voort op geheel anderen toon.

Foto C. Steenbergh.

DE MUURHUIZEN BIJ DEN PLOMPE-, DIEVEN-
OF GEVANGEN-TOREN.

„Kijk me nou die lekkere mol eens aan!” en ze wijst op een kindje van ongeveer twee jaar, een geopereerd patientje, dat bijna genezen is. Een gezond, rond, frisch babygezichtje, lachende, tintelende oogjes. Hij likt één voor één aan zijn dikke vingertjes en pikt dan de overgeschoten kruimeltjes van zijn bordje. Als hij ziet, dat er op hem gelet wordt, staakt hij zijn gewichtig werk, houdt zijn wijsvingertje in zijn mond, buigt zijn hoofdje wat op zij en kijkt zoo onweerstaanbaar guitig, dat zuster Bremer uitroept: „Jou lekkere mol, knoeipot! Vieze Keesie!”

Kees kraait van de pret.

„Kijk,” zegt zuster Bremer, „zoo'n jong mot je wel haast verwennen! Is 't geen liefje?” en hoofdschuddend: „Och heeremijntijd.... hè en toen die kwam. Wat een wurm hè!.... Hij at niks.... en schreeuwen maar, jongens.... schreeuwen!.... en onzindelijk!.... Nou, 't was me d'r een!” Trotsch hield ze 't pronkstuk in de hoogte.

„Ja, ja.... u hebt er wel eer van, dat moet ik zeggen”, zegt de hoofdzuster.

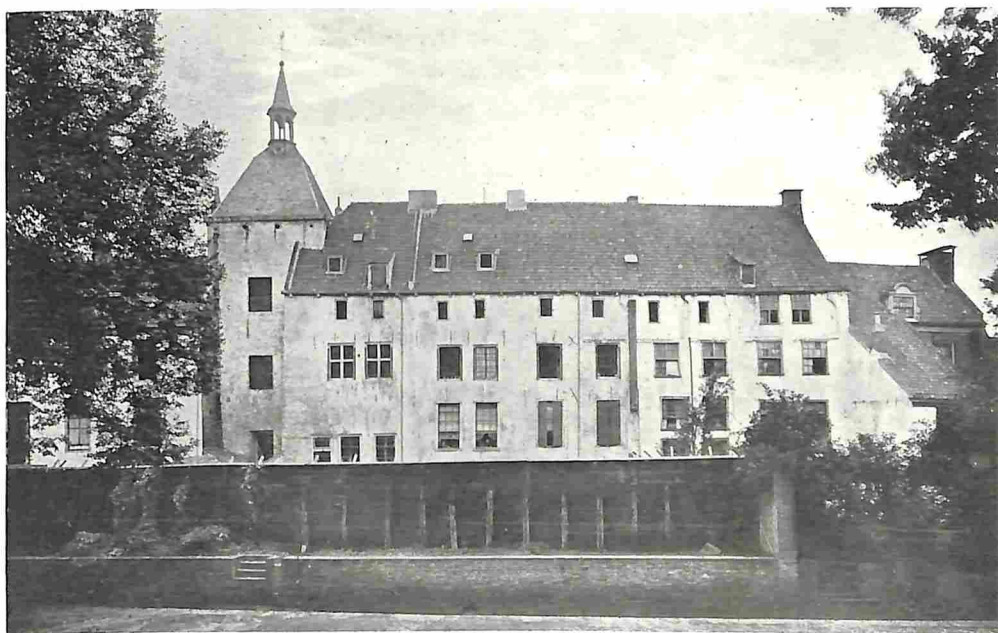

Foto C. Steenbergh.

DE PLOMPETOREN EN DE OUDE GEVANGENIS.

Klein Jantjes lipje trilt, maar hij wil nu niet huilen. Hij veegt met den rug van zijn hand over de oogen en slikt de prop weg die in zijn keeltje komt.

„Als zuster komt, is ze weer boos, omdat hij zoo dikwijls huilt.” Hij sluit de oogen, vouwt de kleine witte handen op 't dek en probeert te slapen. Maar 't is zoo'n leven, de kinderen praten zoo hard en lachen zoo. Soms heeft Jan zin om mee te doen, maar hij kan niet; hij kan niet eens de anderen zien, door die nare planken. Het lawaai maakt hem zoo moe.... Zoo moe....

't Is Kerstmis!.... Groote drukte en bedrijvigheid op zaal.... In de gang van 't ziekenhuis komt een Kerstboom, en alle patienten en patientjes, die eenigszins kunnen, mogen erheen. Klein Jantje mag voor deze gelegenheid met bed en al erheen gereden worden. Als de hoofdzuster 's morgens het nieuws mededeelt, verandert zijn heele gezichtje; zijn oogen stralen, het anders zoo pijnlijke mondje glimlacht.

„De Kerstboom?!” klinkt het zoo diep en innig. „De Kerstboom net als verleden jaar?”

„Ja” zegt de hoofdzuster glimlachend „net als verleden jaar, weet je dat nog, Jan?”

Of Jantje dat nog wist. 't Was de mooiste dag van zijn leven geweest. Die groote boom met al die schitterende lichtjes, het prachtige verhaal dat die zwarte mijnheer verteld had!.... Maar 't heerlijkste vond Jantje toch het zingen. Hij hield zooveel van muziek en zachtjes neuriede hij al van: „Stille nacht.... heilige nacht.”

Klein Jantje voelde zich dien morgen heel gelukkig. Uitgelaten was hij nooit, zooals de andere kinderen, die nu nog eens zoo hard joelden en van al de welbekende kerstliedjes door elkaar zongen. Keesje riep maar van: „In de hooge.... in de hooge.... in de hooge.” Meer kende hij niet. Zuster Bremer rent op hem af, licht hem met een zwaai uit zijn bedje en houdt hem lachend boven zich: „Ziezoo, nu ben jij in de hooge”.

Dien morgen dronk Jantje zijn melk gauw leeg en zelfs zijn pap liet hij niet staan, want: „wie teutte, mocht niet naar den Kerstboom.” 't Kostte Jantje weer heel veel moeite, die pap, en bijna had hij ze weer uitgespuugd, maar hij drukte den zakdoek voor zijn mondje en tranen schoten hem in de oogen. „Maar de Kerstboom! de Kerstboom!”

„Op zuster, heelemaal op!” jubelt Jantje en houdt triomfantelijk zijn beker omgekeerd. „Ik mag naar de Kerstboom”.

„Nou ben je een beste jongen! Nou kan jij wel drinken als jou maar iets beloofd wordt. Is 't niet?”

Als Jantje om twaalf uur temperatuur wordt opgenomen, houdt de zuster den thermometer lang bij 't licht, trekt een bedenkelijk gezicht en zegt zachtjes tegen de hoofdzuster: „Och heden, d'er is 't er een, die vanmiddag niet naar de Kerstboom kan.”

„Zoo? Wie dan?”

„Jantje.... temperatuur is 39°.6.”

„Och, dat is jammer voor hem. Enfin, dan blijft hij maar hier, maar zeg het hem nog maar niet, ik zal het hem zelf op 't laatste nippertje wel vertellen.”

Arme kleine Janneman! Hij weet niet wat hem wacht. Hij ligt nu stil in zijn bedje, zijn handjes gevouwen, maar zijn oogen zijn wijd open en hebben niet die droefgeestige uitdrukking, ze schitteren en zijn wangen zijn rood. Een

oppervlakkig waarnemer zou gezegd hebben, dat hij er veel beter uitzag.

Als Jantje om half één zijn middageten krijgt, begint hij met mannenmoed, maar.... 't staat hem zoo tegen. Hij kan niet meer, en 't bordje is nog lang niet leeg. Hij telt nog tien groote happen. „Ik zal maar denken dat het iets heel lekkers is,” probeert hij zichzelf te bedriegen. Hij propt, en hapt en kauwt en slikt.... maar.... 't is hem te zwaar.

Met den volgenden hap gaat het mis, voelt hij.... Maar neen!.... hij wil en het moet. „O, die Kerstboom”.

Opeens!.... Och!.... te laat.... 't helpt al niet meer of hij bei zijn handjes voor zijn mondje houdt.... zijn heele kussen, laken, hij zelf en de dekens, alles vies, vuil.

„Zuster!” gilt hij in doodsangst. „O! O! O!”

„Kijk me nou toch die vieze vuile Jan eens aan!” roept zuster.

Arme kleine man! Zoo geworsteld en toch den strijd verloren. Angstig ziet hij zuster aan, hij is spierwit geworden, en

klagend beeft zijn stemmetje:

„Zuster.... ik kon het niet helpen.... ik probeerde.... maar 't kon niet”.

„Jou leelijke viezerd, hou dan tenminste je bord eronder”, roept zuster verstoord.

Zuster Bremer, die aan de groote tafel bezig is pap op te scheppen, ziet op van haar werk en zegt tegen de tweede zuster: „Zeg maar niet te veel, kijk eens naar de temperatuurlijst”.

„Och!” klinkt het opeens meewarig, en dan tegen zuster Bremer: „Daar zullen we straks nog spul mee beleven.”

„Nou, stil dan maar Jan,” zegt ze tegen hem. „Zuster zal 't wel opruimen, maar zal Jan in 't vervolg zuster roepen als hij moet spugen en niet zijn bed vuil maken?”

Jantje knikt. Zuster is gelukkig niet boos meer, en dit geeft hem den moed om te vragen wat er op zijn hartje lag. „Zuster, ik mag toch naar de Kerstboom?” Zijn stemmetje beeft, hij zoekt zuster's oogen. Maar deze ontwijkt de vraag. Jantje wordt moediger: „Zuster?” dringt hij aan.

„Ik weet niet, jongen,” zegt Zuster en loopt door.

„Zuster Bremer!!!” roept Jantje nu, „'t mag toch.”

En vanaf haar plaats zegt

deze opgewekt: „Zeker Jan, mag jij naar de Kerstboom, ga nou maar eerst slapen, anders mag je niet,” en dan tegen de tweede zuster met een blik op Jantje: „'t Is straks nog tijd genoeg.”

Een groote rust daalt in Jantjes ziele. Hij moet nu slapen en sluit gehoorzaam de oogen en vouwt weer de witte handjes. Maar hij kan niet slapen; hij is zoo warm, zoo raar, zoo duizelig.... Hij moet zooveel denken en weet toch niet waaraan. 't Zingt in zijn kloppend hoofdje.... Wat zingen ze toch?.... O! hij weet het al.... Stil maar, 't is van „stille nacht”.

Plots schrikt hij op omdat iemand hem aanraakt. 't Is zuster Bremer, die zijn pols voelt.

„...., Een beetje water?” vraagt Jantje terwijl hij de droge lipjes aflikt.

„Is Jan ziek?” vraagt zuster, en Jantje, in doodsangst, zegt heel opgewekt: „Nee zuster”.

't Is 3 uur. Jan ziet dat één voor één alle kinderen aangekleed worden voor den Kerstboom. Hij moet zeker het laatste — omdat hij met zijn bedje erheen wordt gereden.

Als alle kinderen van zaal zijn, gaat de hoofdzuster naar

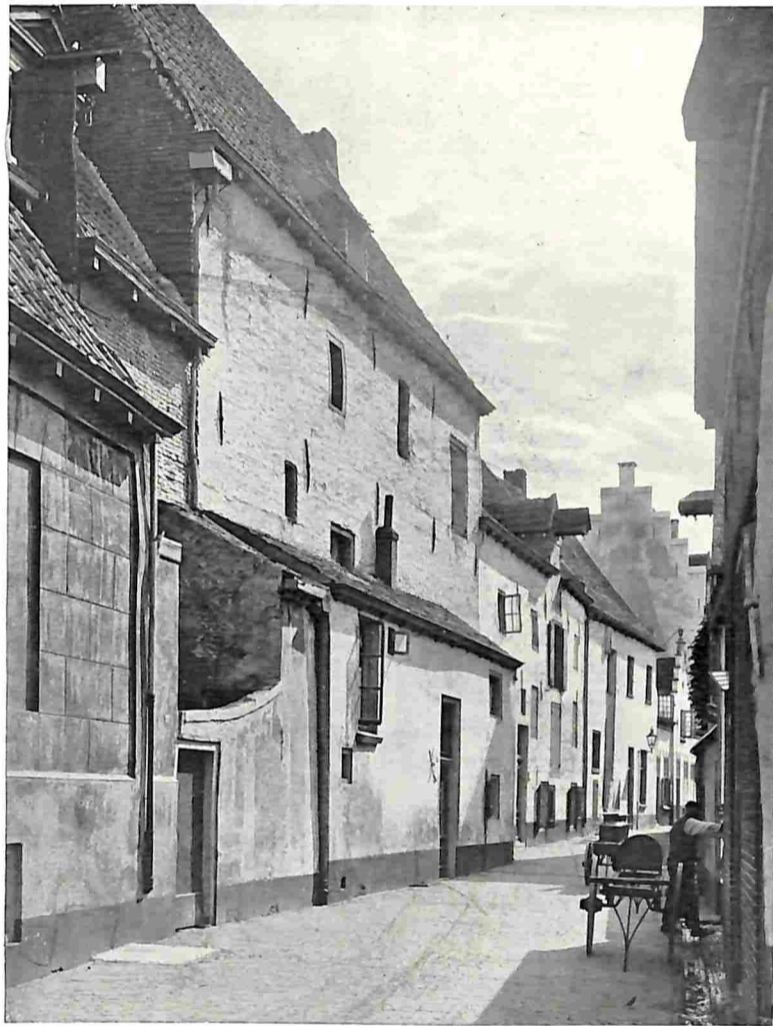

Foto C. Steenberg.
GEZICHT IN DE MUURHUIZEN TUSSEHN LANGE
GRACHT EN BLOEMENDALSCH E BINNENPOORT.

Jantje toe en zegt op opgewekten toon: „En Janneman, die mag dezen keer niet mee, hij is een beetje ziek; zuster zal het cadeautje voor jou hier halen, hoor!...”

En Jantje?... Hij slaat zijn mooie oogen op en kijkt zuster aan.... hij kan.... hij wil het niet begrijpen.... 't Is of zijn hartje stilstaat.... Spreken kan hij niet.... hij kijkt alleen maar haar aan. Maar zij! zij begrijpt dien blik niet.... die stille angstige smeekende uitdrukking.... zij ziet het niet. Zij streelt even langs zijn wangen en loopt verder, blij dat hij het zoo kalm opneemt.

— De zaal is leeg. Zuster Bremer is alleen achtergebleven, om op Jan te passen. Druk bedrijvig loopt ze heen en weer, ruimt het speelgoed alvast weg, en begint de bedjes recht te leggen. Af en toe staat ze even bij de zaal deur en luistert naar het zingen.

„Hoor je wel, Jantje”, zegt ze met opgestoken vinger. Plechtig klinkt vanuit de verte het oude welbekende „Stille nacht, heilige nacht.”

Zuster leunt tegen de deurpost en luistert aandachtig. Opeens hoort ze vanuit Jantjes bed een doffengesmoorden snik en diep...., diep ongelukkig klinkt het: „o moeder, moeder!” In een oogenblik staat ze naast hem, en ziet hem daar liggen: zijn heele teere lichaampje schuddend, zijn beide handjes gedrukt voor de oogen. Hij heeft behoefte zijn hoofdje te verbergen in de kussens maar wringt het te vergeefs tusschen de harde planken.

„Jan!” zegt ze, verschrikt door die heftige uitbarsting van het anders zoo stille kind. „Wat is er?” Maar hij blijft snikken; zijn heele lijfje schokt. 't Is of al zijn onbegrepen leed zich plots een uitweg baant.

„Jantje?” zegt ze nu zachter.

Geen antwoord. Dan neemt zij zijn handjes weg van zijn gezichtje en als Jantje zijn oogen opslaat en haar aanziet, voelt ze opeens een schok.

„Die blik!... die oogen!” nu ziet ze hem, den droevigen smeekenden blik.

Een oogenblik staat ze stil, als verschrikt, en dan.... dan buigt ze zich over hem heen, strijkt voorzichtig de krullen van zijn voorhoofdje en fluistert heel zachtjes:

„Janneman, kleine vent, heb jij zoo'n verdriet?” En Jantje, in zijn groot, onbewust verlangen naar liefde, legt zijn magere armpjes om zusters hals, trekt haar naar zich toe, en drukt zijn lipjes tegen zusters wang. — Zuster Bremer blijft naast hem zitten en houdt zijn handjes in de hare. Langzaam bedaart het snikken en afgetoed valt hij in slaap, terwijl zuster zachtjes voor hem neuriet van: „Stille nacht, heilige nacht.”

Twee dagen later.

't Is nacht. Zuster Bremer heeft nachtdienst op kinderzaal. Ze zit aanhoudend naast 't ventje en legt koude compressen op zijn gloeiend hoofdje. De nachthoofdzuster komt veel kijken en haar hoofd schuddend fluistert ze: „'t Duurt niet lang meer, 't is maar gelukkig; zoo'n stumpert heeft toch niets aan zijn leven. Maar 't is treurig zoo zonder familie, zoo'n wees-huiskindje”.

Zuster Bremer antwoordt niet, ze voelt tranen in haar oogen, maar wil niet dat de hoofdzuster het zal zien.

Als ze weggaat zegt de hoofdzuster: „U hoeft niet te waarschuwen vòór het afge-loopen, is ik kan er toch niets aan doen.”

Om twee uur is hij heengegaan, heel zacht, zonder pijn.

De hoofdzuster kijkt verbaasd op als zuster Bremer haar komt halen. „Is het nu al gedaan?”

Foto C. Steenbergh.

DE MUURHUIZEN BIJ 'T SLUISJE, GEZIEN VAN DE APPELMARKT.

Zuster Bremer knikt. Dan ziet de hoofdzuster vragend naar haar roode oogen en wit gezicht.

„Zeker weer kiespijn? Een aspirien?” klinkt het meewarig.

„Dank u,” zegt ze kort.

„In de linnenkast van de middengang beneden rechts bovenste plank ligt het doodsgoed, en hier is het kaartje met zijn naam om aan zijn teen te binden. Zet de waschkom klaar, zeep, aether, enfin, u weet het wel. Ik kom zoo en zal eerst even dokter sturen,” zegt de hoofdzuster.

„Zuster,” zegt zuster Bremer, „ik zal hem wel even alleen helpen, als u het goed vindt, ik heb er allen tijd voor.”

„O goed hoor”, klinkt het eenigszins verbaasd, „ga uw gang”.

Als Jantje uitgestrekt in 't witte doodshempje daar neerligt, zonder die hinderlijke planken, met zijn smalle handjes gevouwen en daartusschen twee witte kerstrozen, kan ze niet genoeg naar hem zien. Ze bukt zich en kust zijn koud gezichtje.

„Dag kleine jongen! O, had ik je maar eerder begrepen,” fluistert ze. N. M. WESTERBEEK VAN EERTEN-FAURE.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT UIT DE VALKESTRAAT OP DE MUURHUIZEN

LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR

12) door F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg).

MRS. Warrigal struikelde, liet een vreemde verstikkende hoest hooren en verdween in de duisternis. Daar hij een voorzichtiger dier was en ook den doodsgangst in zijn aderen voelde, maakte de dandotjesdingo een grooten omweg eer hij naar zijn hol terugkeerde. Op den drempel van het vervallen huis bleef hij staan, rilde en versteende toen tot een standbeeld. Zijn blik was op den vloer gericht waar ineengedoken, zijn vrouwtje dood lag. — Zij had niet voor niet tusschen de kudde gehoest en gewankeld. Bovendien waren de jongen weg en er was beslist een menschenlucht in de omgeving.

Eindelijk, na vijf pijnlijke minuten, keerde Jack Warrigal zich zeer langzaam om en bewoog zich stijf, als een houten dier naar het kleine grasveld voor het huis. Toen — ik geloof dat hij dol werd, maar ik ben er niet heel zeker van. In elk geval kwamen de mannen, die de jongen gestolen hadden, den volgenden morgen terug op Mrs Warrigals bloedig spoor. Zij zagen dat het grasveld van het eene einde tot het andere was opgehaald. Meer dan dat, zij vonden naast het karkas van de vrouwtjesdingo, Jack Warrigal zelf — een grooten, brutalen, wilden, rooden hond, — rooden koud in den dood.

Omdat de geest der liefde zowel kostbaar als zeldzaam is, geef ik er de voorkeur aan te gelooven dat deze wilde hond, deze misdadiger, deze indringer, stierfaan een gebroken hart. Men kan vriendelijker over hem denken als men deze theorie aanneemt, en — wie weet — misschien beminnen de dieren wel.

VI. KINDEREN DER HEIDE.

De zwaluw schoot neer boven de purperkleurige moerassen, draaiend, zwaaiend, vooruitschietend, met die onvergetelijke snelheid en behendigheid, zoo eigen aan dat sierlijke, lange, fijngeveugelde kind van de lucht. Beslist, daar vliegend nam het een speciale plaats in; het was de baas van alle vogels, waar het buitengewone snelheid betrof. De zwaluw draaide en schoot weg over een klein dal, een waren poel van zuiver goud, tot een gewild met bloeiende brem, en toen zij dit deed kwam een wilde, brutale, schrille kreet over den eezamen heuvel. Kek-kek! klonk de kreet. En toen weer: Kek-kek!

En omhoog uit de heide schoot, als een stalen bliksemstraal een vogel. Het was een volmaakte miniatuur roofvogel, dat gevleugelde dier. Niet meer dan tien duim lang, droeg het de livrei van alle valken. Men zag een schijnsel van den staalkleurigen, blauwgrijzen rug, van de ros-witte borst met de zwarte strepen; men had een oogenblik een beeld van den mooien, gladden kop, en den trotschen, half geloken blik, dit merkteken der roofvogels; van den krommen snavel, wreed en glad. Toen was hij verdwenen. Neen, wat drommel! Allesbehalve! Hij maakte jacht op die zwaluw. Maar wat helpt het of ik tracht u ervan te vertellen — daar geen woorden van mij behoorlijk die dolle jacht kunnen beschrijven, sneller bijna dan de blik kon volgen; een echt beeld van levenden bliksem, langs den zomerhemel. Van het verbazingwekkende opstijgen naar den blauwen koepel, waar beide vogels heenschoten en

ver omhoog leken op vliegen, die elkander najoegen. Van de zenuwschokkende neerdaling toen die twee vlak bij elkaar naar omlaag schoten, plotseling, uit die duizelingwekkende hoogte tot op een duim of twee van de heide en als door een wonder ontsnapten aan het gevaar tegen den grond verpletterd te worden. Van de vlucht over de glinsterende zee, en van den terugkeer, laag boven de golven, toen de beide vogels, snel als de wind recht door een troep vliedende zeevogels heenschoten. Het was een verbazingwekkend schouwspel, dat iemand den adem deed inhouden. En toen was het voorbij. Ja, het was niet alleen voorbij, maar de zwaluw was dood. Hoe het gebeurde was, was moeilijk te zeggen. Het leek er voor den toeschouwer heel veel op, alsof de valk, die den heelen weg iederen draai en iederen wrong van zijn prooi had gevolgd, alsof hij aan diens staart was vastgelijmd, hem plotseling inhaalde, een met dolken bewapenden poot uitsloeg, een oogenblik worstelde en — de zwaluw viel slap op den grond, even netjes gedood als wanneer zij getroffen was door een schot hagel.

De kleine valk, die behoorde tot de soort, bekend als steenvalk, schoot omhoog en keerde zich om, daalde luchtig neer naar de gevallen zwaluw en schoot toen snel weer weg op de vleugels van den wind, zijn prooi meedragend. Iedereen kon duidelijk zien dat dit kleine kereltje, ondanks zijn kleinheid, een gevreesde roover was; en al de moerasvogels, behalve de groote, rondcirkelende buizerds, de groote, onheilspellende raven en de zwaargebouwde, sombere, aaskraaien, vlogen weg of doken ineen ter wijl zijn schaduw voorbij gleed.

Eindelijk kwam hij bij een eenzaam, klein, vergeten veld op een heuvel, bewoond door één korhaan, met een prachtige, liervormige staart en door een witten stier, die bromde. Er waren geen heggen op dat veld, alleen maar steenen muren, gedeeltelijk met groen bedekt; en op een van die muren, ietwat verborgen door een bosje gras en een oude, knoestige als een

EEN KUDDE GEITEN IN HET ZWITSERSCHE DORP SARNEN.

verschroepelde grijsaard, maar nog steeds vrij sterk in het oog vallend, was het verlaten nest van een aaskraai. Ik verzoek u te gelooven dat aaskraaien gewoonlijk geen muren gebruiken om te nestelen. Het is — onvooroordeel. Misschien had ze het ook wel ondervonden. Maar hoe dan ook, hier was het nest, en hierheen vloog, vreemd genoeg, ook de steenvalk.

De stier keek eventjes verbaasd en de korhaan zag hem spiedend en achterdochtig voorbij trekken, maar de wilde schreeuw van den steenvalk werd uit het oude kraaiennest beantwoord terwijl *zijn wijfje*, hoe vindt u het? opstond en plomp eruit sprong — alle roofvogels lijken plomp op den grond — op den muur. Zij was bruiner op den rug dan hij en ongeveer twee duim langer. Haar opstaan deed drie eieren zien, roodbruin en heel rond en — ja, er kon geen twijfel bestaan — het waren zonder eenigen twijfel steenvalk-eieren. Zij waren ook vreemd geteekend en van een zeldzaam type. Ik weet niet of de steenvalken wisten dat zij de tradities der Britsche steenvalken verbraken door te nestelen in iemand anders woning of dat zij emigranten waren van het vasteland, waar de gewoonte mode schijnt te zijn. Hoe dan ook, die drie eieren waren daar, zichtbaar voor iedereen.

Steenvalken zijn geen architecten. Men kan van vorstelijke vrijbuiters, als zij, dergelijke dingen niet verwachten. Zij bemoeiden zich alleen met vechten en gaven om niets anders.

(Wordt vervolgd).

OUDE KERSTLEGENDEN VAN DEN OS EN DEN EZEL. 1)

„E^N zij kwamen met haast en vonden Maria en Jozef, en het kindeken liggende in de kribbe.”

Het waren de herders, die de wacht hielden over hunne kudde in het veld, en aan wie een Engel de geboorte van Jezus had verkondigd. Het Kindeke lag daar in die armelijke wieg en was in doeken gewonden.

Een eeuwenoud kerklied zegt: „Geboren in de herberg, liggend in de kribbe, met windselen bedekt, door een os en een ezel verwarmd.”

In 't bijbelverhaal wordt van deze twee dieren geen melding gemaakt, maar de gedachte aan os en ezel in verband met herbergstal en kribbe is natuurlijk. De Hebreuwsche tekst: „*Bekereb schanim chajehu*” werd door Luther vertaald met „Gij maakt Uw woord levend in de jaren”. Maar een andere vertaling luidt: „Te midden van twee dieren zult Gij erkend worden.” Dit werd in verband gebracht met het woord van den profeet Jesaja: „*Een os kent zijn meester, een ezel kent de kribbe zijns heeren*; maar Israël kent het woord niet, en mijn volk verneemt het niet.” Zoo ontstond de legende, dat de os en de ezel in den stal te Bethlehem het kind, liggend in de kribbe, aanbaden.

„O, heilige kribbe,” roept Prudentius uit, „zelfs de stomme dieren aanbidden U!” Reeds in de oudste tijden komt geen afbeelding voor van Jezus' geboorte, waarop os en ezel niet voorkomen. Zoowel in Katholieke als in Lutherische gezangen worden beide dieren genoemd. Vooral in Kerstspelen en Kerstgebruiken treden de os en de ezel op. Eén der gezangen, door Luther gedicht, luidt, vertaald:

Een Kind geboren te Bethlehem, Beth-
lehem,

Dus verheugt zich Jeruzalem,
Halle—Hallelujah!

Hier ligt het in het Kribbelijn, Kribbelijn,
Zonder einde is Zijn heerschappij,
Halle—Hallelujah!

Het oslijn en het ezlijn, ezlijn,
Erkennen God den Heer,
Halle—Hallelujah!

In de kerk en daarbuiten werd alles aanschouwelijk voorgesteld in Kerstspelen. In de kerken werd het kindeke vertoond in de kribbe en in slaap gewiegd, waarbij 'n Kerstliedje werd gezongen:

„Suja, suja Godskind, wees stil en ga slapen, wij zullen Uw wil volbrengen, hoogvereerde edele Koning, wees stil en schrei niet, dan weten wij, dat het ons wel zal gaan.”

'n Schouwspel uit de 16e eeuw stelt Jozef voor zingend en het Kindeke wiegend.

Het is een ernstige strijdvrage geweest, wien de os en de ezel hebben toebehoord. Er waren er, die beweerden, dat beide dieren het eigendom waren van den herbergier, in wiens stal Jozef en Maria overnachtten. Anderen hielden staande, dat Maria, op 'n ezel van Jozef gezeten, de reis naar Bethlehem maakte en dat ook de os hem toebehoorde, dien hij had meegevoerd, om op de markt te verkoopen.

Bij volksuitvoeringen bootsten de personen, die de handeling voorstelden, de geluiden der dieren na.

Door Praetorius wordt een latijnsch tooneel in dichtmaat vermeld: De os riep uit in den nacht: *Puer natus!* (Het kind is geboren).

Er waren er, die het niet wilden gelooven, maar de ezel getuigde: *Ita!* (Zóó)

De haan kraaide luid: *Ubi?* (Waar?)

Het schaap blaatte: *In Bethlehem, in Bethlehem!*

1) Deze legenden worden medegedeeld in 't boek „Weihnachten” van Paulus Cossel.

„Zalig”, zegt de dichter „zijn de dieren en de herders, die het verstaan den Heer te prijzen.”

Voltaire verzekert, dat in sommige plaatsen in Frankrijk op het Kerstfeest een jonge man verscheen, met vleugels aan de schouders, die het *Ave Maria* voordroeg. 'n Meisje antwoordde: *Fiat* en de engel kuste haar op den mond.

Dan riep een knaap, die een grooten haan voorstelde: *Puer natus est nobis!* (Het Kind is voor ons geboren!) 'n Dikke os brulde: *Ubi?* en 'n lam blaatte: *Bethlehem!* Daarna trok de geheele processie door de straten.

Volgens een Roemeensch lied waren de os en de ezel heel vriendelijk tegen Maria, maar het paard niet, en daarom moet het tot straf altijd door gras of hooi eten, zonder ooit te worden verzadigd.

In San Marino is een kapel gebouwd op de plaats waar een os, langs den weg Antonius van Padua tegenkomend, die naar een stervende ging, nederknielde voor den monstans met de heilige hostie.

Volgens een andere legende ontmoette een priester, voorafgegaan door een knaap met een klokje en een brandende

kaars, een kudde ezels. Ze maakten alle eerbiedig plaats en knielden voor de hostie neder, daarna gingen ze met den geestelijke mede, ontvingen zijn zegen en gingen vroolijk en tevreden weder naar het veld. In Normandië wordt de legende verhaald, dat in den Kerstnacht onder de mis, al het vee nederknielt en bidt; maar 't is gevaarlijk er naar te gaan zien, want de dieren zouden woedend worden op den onbescheiden nieuwsgierige en hem met hun horens den stal uitjagen. In Zwaben en Sleeswijk gaat ook de legende, dat de dieren in de stallen 's nachts 12 uur van den Kerstnacht op de knieën vallen. 'n Boer, die ze stil had bespied, hoorde de twee paarden met elkander spreken en duidelijk verstond hij, dat 't eene paard zei: „Nog dit jaar zullen we den boer naar 't kerkhof brengen.”

De boer verschrok daardoor zóó, dat hij ziek werd en stierf. De paarden hebben hem naar 't kerkhof gebracht.

De knecht van een anderen boer vertelde, dat hij in den kerstnacht gehoord had, hoe de ossen in den stal met elkander in gesprek waren. Hij keek door een reet van de staldeur en zag, dat de dieren gingen knielen en eerbiedig met hun rechtersvoerpoot het teeken des kruises maakten. Bij den twaalfden klokslag van middernacht hielden ze er mee op en gingen rustig slapen.

Het is bekend, dat tal van schilders, waaronder Rubens en Rembrandt, hun kunst hebben gewijd aan de voorstelling van de aanbidding van de herders, den os en den ezel in den stal te

Bethlehem.

J. SCHUITEMAKER Cz.

DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCH E WEEZEN.

VII. HET NEDERLANDSCH-ISRAËLIETISCH MEISJESWEESHUIS.

DE zon tintelt door de hooge vensters in het schoollokaal, op de witte doeken, de witte mutsen, de witte geplooid schorten der weesmeisjes, de meeste met donker haar en donkere oogen, meestentijds in een blankgetint gezichtje, het type der Joodsche meisjes in Nederland. En vroolijk en opgewekt kijken die donkere oogen de wereld rond, met betamelijke, vrouwelijke ijdelheid wordt het kraakheldere mutsje op het bruinzwarte haar gezet, de kebandjes netjes gestrikt onder de kin. En ik zou wel eens gaarne een enquête willen houden, als in het Burgerweeshuis geschiedde, om uit te maken, of de meisjes zelve niet ook het pittoreske wit-en-zwart costume van vroeger tijd prefereren boven de blauwkatonen jurk, het blauwgeruite schort, de zwarte ulster, den effen strooien of vilten hoed, welke door

Foto C. Steenb rgh.
NEDERLANDSCH-ISRAËLIETISCH
WEESMEISJE IN „GROOTTENUUE.”

DE SCHOOL IN HET NEDERL. ISRAËLIETISCH MEISJESWEESHUIS.
THANS, NU DE MEISJES NAAR DE OPENBARE LAGERE SCHOOL BUITENSHUIS
GAAN, ALLEEN NOG GEBRUIKT VOOR HET GODSDIENST-ONDERWIJS.

het regentencollege in overleg met de directrice, Mej. Frank, werden vastgesteld. Als zijnde dit meer gelijkend op „civiele” kleederdracht, als zijnde minder onderscheidend de weezen der overige burgers.

Een onderneming, welke toch niet volkomen is geslaagd. Immers, de blauw-katoenen jurk vertoont niet de minste overeenkomst met de fleurige, losse „robe-chemise”, welke een bakvisch jonger dan de jeugd zelve maken, dan de grappige jurkjes van vijf- en zesjarige kleuters met hun korte lijfjes en tot ver boven de knie reikende rokjes. De blauwe jurk van het weesmeisje is bijna altijd op den groei gemaakt, d.w.z. juist een centimeter of tien te lang om fleurig te zijn, tenminste wanneer ze er niet net is in-gegroeid. Welke heerlijkheid gewoonlijk slechts van korten duur is. En er is van losheid geen sprake. De grootere meisjes hebben een getailleerd bovenstuk, gezet op een wijdgeplooiden rok, hooggesloten aan den hals, maar weer zóó hoog gesloten dat 't net geen hooge boord is, en toch ook niet in de verste verte op een decolleté gelijk. Rechte, strakke mouwen, zonder zwier of vroolijkheid.

Ja, de kleintjes hebben losse jurkjes, in het genre der zoogenaamde „Engelsche jurken”. Maar de degelijkheid wint het ook hier van de ijdelheid. Ach ja, maar is niet alles ijdelheid der ijdelheden?!

En boven die blauw-katoenen jurken worden blauw-katoenen schorten gedragen in huis, wijde zwarte ulsters, aangezet aan een vierkant bovenstuk met ceintuurs van dezelfde wollen stof, op straat. Buiten wordt het toilet voltooid met een zwart strooien hoed (matelot-model) door de week; op Zaterdag en feestdagen wordt deze strooioed door weelderige hoofdbedekking vervangen: een werkelijk keurige zwarte vilthoed (ook matelot-model), rondom den tamelijk hoogen bol een eenvoudig zwart lint met platte strik terzijde tegen den bol aan.

De katoenen jurken worden 's zomers en 's winters gedragen; tegen al te felle koude beschermt een molton onderjurk. Alles wordt in het weeshuis zelf vervaardigd, op den „naai-winkel”, waar ook de reparaties door de weezen zelve worden verricht. Echter worden er niet als vroeger en nog niet zoo heel veel jaren geleden, uitzetten vervaardigd, lingers geborduurd voor klanten buiten het gesticht.

Het tegenwoordige costuum lijdt dus niet aan overmatige schilderachtigheid, in tegenstelling met de hieraan voorafgegane kleedij, welke ook van hoogerhand toch blijkbaar nog zeer wordt gewaardeerd: bij officieele gelegenheden, als daar zijn recepties en begrafenissen, bij blijde feesten, als daar is de Koninginnedag in den Stadsschouwburg, waar ook de Joodsche weesmeisjes steeds zeker zijn haar plaatsje te vinden, wordt de onberispelijke dracht weer te voorschijn gehaald.

Toegegeven dient te worden dat dit „positief-negatief” vrij wat meer zorg en nauwgezetheid, óók meer tijdverlies (is het motto dezer eeuw niet overal: Time is money?) met zich meebracht.

Immers, de harmonica-plooien van het witte, katoenen schortje, zoo fel contrasteerend tegen het diepe zwart der

stoffen japon, werden door de meisjes zelf gestreken. Het schortje wordt om de taille gestrikt boven de punten van het in stolp-plooien gevouwen wit-katoenen fichu, als 'n „Marie Antoinette”-kraag omgespeld, de punt vastgestoken op den rug. Daaronder verbergt zich het zwarte engsluitende lijfje der japon; een paar platte plooiën zijn op de borst aangebracht, welke echter geheel door het doekje, dat veel gelijkenis vertoont met de beuk der Zeeuwsche vrouwen, wordt bedekt. De mouwen zijn half lang, daaronder komen kraakheldere wit-katoenen polsmofjes te voorschijn. Het meest curieuzen is wel het witte mutsje, dat thans heelemaal heeft afgedaan. Het is rondgeknipt en.... heeft denzelfden vorm als het mutsje der besjes in het Oude Vrouwenhuis, die echter het aardige plooiseltje moeten derven, dat het karakter van nachtmuts aan deze hoofdbedekking ontleent. Het plooiseltje werd afzonderlijk erop genaaid en bij't strijken afzonderlijk bewerkt. De keelbandjes sluiten nauw onder de kin.

Dit kostuum is vrijwat te verkiezen boven de oudste kleedij, toen de weezen werden aangedaan met tabberd en groen wollen doek, welk toilet werd voltooid door een zwart schort en een zwart kornet, stijf onder de kin dichtgestrikt.

Hoe de tabberd werd vervaardigd kan ik u niet mededeelen, daar ze op de afbeelding, die ik zag, geheel verdwijnt onder een grooten groenwollen shawl, met ongeveer 10 c.M. lange wollen franje versierd. De shawl werd gedragen als de palmdoeken door onze grootmoeders: vierkant werd ze dubbel geslagen, zoodat één punt over den rug hing, terwijl de beide andere van voren over elkaar werden gelegd.

Blijkbaar droegen de weezen in die dagen een zwart strooien kornet, ook al weer op de manier der oude vrouwtjes. Ongeveer als thans de vrouwen uit het stedelijk armenhuis nog dragen. Een groot zwart boezelaar bedekte de japon, de „tabberd”, die tot op de voeten reikte, een dracht, waardoor zelfs de allerkleinsten in haar bewegingen zouden zijn belemmerd, als toen aan de meisjes dezelfde vroolijke rondedansen en kinderspelletjes veroorloofd waren geweest, als ik nu mocht aanschouwen.

(Slot volgt)

R. v. O.

Foto C. Stzenbergh.

NEDERL. ISRAËLIETISCH WEESMEISJE.
ALLEEN BIJ „HOOG” GELEGENHEDEN WORDT NOG
DIT „ZWART EN WIT” GEDRAGEN.